

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Název vzdělávacího materiálu:	Česká literatura 2. poloviny 20. a 21. století - struktura maturitního okruhu a úkoly
Číslo vzdělávacího materiálu:	VY_32_INOVACE_CJL2.3.01b
Autor vzdělávacího materiálu:	PhDr. Olga Šimandlová
Období, ve kterém byl vzdělávací materiál vytvořen:	prosinec - leden 2013
Vzdělávací oblast:	Jazyk a jazyková komunikace
Vzdělávací předmět:	Český jazyk a literatura
Tematická oblast:	Česká literatura 2. poloviny 20. a 21. století
Ročník, pro který je vzdělávací materiál určen:	4. ročník gymnázia (vyšší stupeň)
Anotace:	Vzdělávací materiál slouží k systematizaci učiva při přípravě na maturitní zkoušku. Obsahuje cvičné úkoly k ověření poznatků. Inovuje výuku využitím pracovních listů v papírové podobě nebo na foliích k projekci na meotaru.
Citace použitých zdrojů:	HÁNOVÁ, Eva a kol. <i>Odmaturuj z literatury 1.</i> 3. vyd. Brno: Didaktis, 2004. ISBN 80-7358-016-0. s. 164-193. POLÁŠKOVÁ, Taťána, MILOTOVÁ Dagmar, DVOŘÁKOVÁ Zuzana. <i>Literatura: přehled středoškolského učiva.</i> 2. vyd. Třebíč: Petra Velanová, 2006. ISBN 80-902571-6-X. s. 164-190. SOCHROVÁ, Marie. <i>Český jazyk a literatura.</i> 1. vyd. Havlíčkův Brod: Nakladatelství Fragment, 2007. ISBN 978-80-253-0468-6. s. 74-84. Vlastní zdroje.
Vzdělávací materiál vytvořen v rámci projektu Sportovní gymnázium - škola 21. století	

I. ČESKÁ POEZIE 2. POLOVINY 20. A POČÁTKU 21. STOLETÍ

OSNOVA TÉMATU

- poezie díkůvzdání
- tematika budování socialismu
- poezie všedního dne
- existenciální poezie
- experimentální poezie
- písničkářská tvorba
- tvorba 70. a 80. let 20. století
- tvorba po roce 1989
- úkoly k tématu Česká poezie 2. poloviny 20. a počátku 21. století

1.1 POEZIE DÍKŮVZDÁNÍ

oslava konce 2. světové války
radost z osvobození

Jaroslav Seifert - sbírka Přílba hlíny

František Halas - Barikáda

František Hrubín - sbírka Chléb s ocelí, poema Jobova noc

1.2 TEMATIKA BUDOVÁNÍ SOCIALISMU

počátky budování socialismu po roce 1948
obavy o budoucnost a udržení míru
trvalé hodnoty v rodině, domovu, vlasti

František Hrubín - básnické skladby Hirošima, Proměna

Vítězslav Nezval - Zpěv míru, básnická hra Dnes ještě zapadá slunce nad Atlantidou

Josef Kainar - sbírka Český sen

Jaroslav Seifert - sbírka Maminka, rodinná intimní poezie

1.3 POEZIE VŠEDNÍHO DNE

skupina kolem časopisu Květen, vznik roku 1955
program poezie všedního dne
inspirace civilizací a velkoměstem
návaznost na Skupinu '42

Miroslav Holub - sbírky Denní služba, Achilles a želva, Jdi a otevři dveře

Karel Šiktanc - sbírka Český orloj

Jiří Šotola - sbírky Svět náš vezdejší, Hvězda Ypsilon

1.4 EXISTENCIÁLNÍ POEZIE

brněnská skupina kolem časopisu Host do domu
vliv existencialismu, pesimismus ze soudobého světa
depoetizace verše

Oldřich Mikulášek - sbírky Ortely a milosti, Šokovaná růže

Jan Skácel - sbírky Kolik příležitostí má růže, Kdo pije po tmě víno

Ivan Diviš (po r. 1970 v exilu) - sbírky Odchod z Čech, Noe vypouští krkavce

Josef Kainar - sbírky Nové mýty, Člověka hořce mám rád, Lazar a píseň, Moje blues

1.5 EXPERIMENTÁLNÍ POEZIE 60. LET 20. STOLETÍ

nonsensová poetika (nonsens = nesmysl)
hra se slovy, redukce slov na slabiky, hlásky
v textech užity vzorce, grafy, symboly,
koláže, obrazové básně

Josef Hiršal, Bohumila Grögerová - sbírka Job-boj

Václav Havel - sbírka Antikódy

Ivan Wernisch - sbírka Kam letí nebe

1.6 PÍSNÍČKÁŘSKÁ TVORBA

poezie zpívaná (nevážná), protestsongy
zhudebněné texty na pomezí básní a písničkových textů

Josef Kainar - sbírka Nové mýty (Stříhali dohola malého chlapečka, zhudebnil Vladimír Mišík),
sbírka Moje blues

Jiří Suchý - sbírky Klokočí, Růže růžová, písně pro divadlo Semafor (hudba Jiří Šlitr)

Karel Kryl - sbírka Knížka Karla Kryla

Jaroslav Hutka, Vladimír Merta, Jiří Dědeček, Jarek Nohavica, Karel Plíhal, Jan Vodňanský

1.7 TVORBA 70. A 80. LET 20. STOLETÍ

období tzv. normalizace - tvorba oficiální, samizdatová a exilová

1.7.1 TVORBA OFICIÁLNĚ VYDÁVANÁ

Ivan Skála, Jiří Taufer, Jan Pilař

Jiří Žáček - parodická poezie, aforismy, básně pro dospělé i pro děti

sbírky Aprílová škola, Okurková sezóna, Verše pro kočku, Ráno moudřejší večera

Jaroslav Seifert - 1984 - Nobelova cena za literaturu

sbírky Deštník z Piccadilly, Koncert na ostrově, Morový sloup, Býti básníkem
kniha vzpomínek Všecky krásy světa

1.7.2 TVORBA INEDITNÍ

ineditní tvorba samizdatová a exilová

samizdatové **edice Petlice** (Ludvík Vaculík), **Expedice** (Václav Havel, Jan Lopatka)

exilová nakladatelství **Poezie mimo domov** (SRN), **Index** (SRN), **68 Publishers** (Kanada), **Rozmluvy** (Anglie)

underground - poezie „z podzemí“

Egon Bondy (vlastním jménem Zbyněk Fischer) - sbírky Trapná poezie, Naivita

Ivan Martin Jirous, řeč. **Magor** - sbírka Magorovy labutí písně

1.8 TVORBA PO ROCE 1989

tvůrčí svoboda, různorodost tvorby

Jáchym Topol - sbírky Miluju tě k zbláznění, V úterý bude válka

Markéta Procházková - sbírky Na prahu lásky, Vítání jara

Jaromír Typl - sbírka Ztracené peklo

1.9 ÚKOLY K TÉMATU ČESKÁ POEZIE 2. POLOVINY 20. A POČÁTKU 21. STOLETÍ

1. Kteří básníci vyjádřili verši pocity radosti z konce války a z nově nabyté svobody?
2. Ve kterých básnických skladbách vyjádřil František Hrubín obavy o osud lidstva?
3. K jaké literární skupině patřili básníci Miroslav Holub a Karel Šiktanc?
4. Co víte o básnické skupině kolem časopisu Host do domu?
5. Objasněte termín: depoetizace verše.
6. Čím se vyznačovala experimentální poezie a kdo je jejím představitelem?
7. Kdo patřil mezi básníky tzv. poezie nevážné, zpívané?
8. Co víte o básnické tvorbě z doby normalizace? Uveďte některé autory a jejich díla.
9. Které samizdatové edice a exilová nakladatelství znáte?
10. Autor básnických sbírek Morový sloup, Býti básníkem nebo knihy vzpomínek Všecky krásy světa je básník - nositel Nobelovy ceny za literaturu. Uveďte jeho jméno.

II. ČESKÁ PRÓZA 2. POLOVINY 20. A POČÁTKU 21. STOLETÍ

OSNOVA TÉMATU

- próza vracející se k okupaci a 2. světové válce
- budovatelská próza
- historizující a historická próza
- próza nových výrazových forem
- próza vydávaná v samizdatu a v exilu
- soudobá próza
- úkoly k tématu Česká próza 2. poloviny 20. a počátku 21. století

2.1 PRÓZA VRACEJÍCÍ SE K OKUPACI A 2. SVĚTOVÉ VÁLCE

osobní zkušenosti autorů z 2. světové války
novely, povídky, romány

Jan Drda - povídky Někdo barikáda

Jiří Marek - román Muži jdou ve tmě

Jan Otčenášek - novela Romeo, Julie a tma, román Kulhavý Orfeus

Bohumil Hrabal - novela Ostře sledované vlaky

Ota Pavel - povídky Jak jsem potkal ryby, Smrt krásných srnců

Ladislav Fuks - román Pan Theodor Mundstock

Arnošt Lustig - novela Modlitba pro Kateřinu Horowitzovou, román Dita Saxová

Norbert Frýd - romány Krabice živých, Krabice mrtvých

2.2 BUDOVATELSKÁ PRÓZA

tematika budování socialismu
budovatelská povídka, budovatelský (výrobní) román
společenský román
schematismus tvorby

Václav Řezáč - „kolonizační romány“ Nástup, Bitva

Jan Otčenášek - román Občan Brych

Jan Kozák - román Mariana Radvaková

2.3 HISTORIZUJÍCÍ A HISTORICKÁ PRÓZA

2.3.1 HISTORIZUJÍCÍ PRÓZA

snaha dát čtenáři „lekci z dějepisu“, nový pohled na dějiny

Antonín Zápotocký - romány Vstanou noví bojovníci, Bouřlivý rok 1905, Rudá záře nad Kladnem

2.3.2 HISTORICKÝ ROMÁN

Václav Kaplický - román Kladivo na čarodějnice

Miloš Václav Kratochvíl - romány Mistr Jan, Život Jana Amose

Vladimír Neff - romány Sňatky z rozumu (Císařské fialky, Zlá krev, Veselá vdova, Královský vozataj)

František Kožík - romány Největší z pierotů, Josef Mánes, Miláček národa

Jarmila Loukotková - román Navzdory básník zpívá

Miroslav Švandrlík - román Černí baroni

2.4 PRÓZA NOVÝCH VÝRAZOVÝCH FOREM

2.4.1 METODA RACIONÁLNÍ TECHNOLOGIE VÝSTAVBY TEXTU

Vladimír Páral - romány Mladý muž a bílá velryba, Veletrh splněných přání,

Soukromá vichřice, Katapult, Profesionální žena, Playgirls I, Playgirls II, Profesionální muž

2.4.2 PÁBENÍ, PÁBITELSKÁ PRÓZA

Bohumil Hrabal - povídky Pábitelé, novela Ostře sledované vlaky

romány Skřivánci na niti, Postřižiny, Slavnosti sněženek, Obsluhoval jsem anglického krále

2.4.3 SPOLEČENSKY OŽEHAVÁ TÉMATA O LIDECH Z OKRAJE SPOLEČNOSTI

Radek John - romány Memento, Džínový svět

Václav Dušek - romány Druhý dech, Tuláci, Lovec štěstí

2.5 PRÓZA VYDÁVANÁ V SAMIZDATU A V EXILU

nakladatelství 68' Publishers (Toronto, Kanada)

tematika ze života disidentů, vlastní životní zkušenosti

kritika společenských a politických poměrů u nás

Ludvík Vaculík - romány Český snář, Sekyra

Josef Škvorecký - povídky Prima sezóna

romány Zbabělci, Tankový prapor, Mirákl, Příběh inženýra lidských duší

Pavel Kohout - romány Katyně, Kde je zakopán pes

Milan Kundera - povídky Směšné lásky

romány Žert, Nesnesitelná lehkost bytí

Ivan Klíma - povídky Má veselá jitra

Eva Kantůrková - povídky Přítelkyně z domu smutku

2.6 SOUDOBA PRÓZA

různá tematika

Michal Viewegh - narativní vypravování

romány Báječná léta pod psa, Výchova dívek v Čechách, Účastníci zájezdu, Román pro ženy, Román pro muže, Tři v háji, Povídky o manželství a sexu, Krátké pohádky pro unavené rodiče

Tereza Boučková - romány Rok Kohouta, Jen si tak trochu schnít

2.7 ÚKOLY K TÉMATU ČESKÁ PRÓZA 2. POLOVINY 20. A POČÁTKU 21. STOLETÍ

1. Uveďte některé autory a jejich prozaická díla, v nichž se tematicky zaměřili na období druhé světové války.
2. Kteří autoři zpracovávají židovskou tematiku a osudy lidí židovského původu v období okupace u nás?
3. Po válce vznikala próza poznamenaná atmosférou budování socialismu, tzv. budovatelský či výrobní román. Která prozaická díla znáte?
4. Víte, o které knize se hovoří?
Film byl natočen podle novely Bohumila Hrabala českým režisérem Jiřím Menzelem v roce 1966. O dva roky později, v roce 1968, získal film Cenu Americké akademie filmových umění a věd Oscar za nejlepší cizojazyčný film. Americký týdeník Time zařadil tento film do stovky nejlepších filmů všech dob.
5. Po 2. světové válce vznikala historická próza hledající klíč k pochopení soudobého společenského a politického vývoje a poukazující na vývoj dělnického hnutí u nás. Které autory a jejich díla můžete uvést?
6. Objasněte podstatu tzv. metody racionální technologie výstavby textu a uveďte, kdo je tvůrcem.
7. Autorem tzv. pábitelské prózy byl Bohumil Hrabal. Vysvětlete podstatu pábení.
8. Které romány napsal Bohumil Hrabal a jaká je jejich tematika?
9. Kteří autoři a v jakých románech zachytili až dokumentárním způsobem mentalitu mladých lidí žijících na okraji společnosti v době normalizace u nás?
10. Který soudobý autor píše tzv. narativní prózu? Uveďte jeho jméno a některé romány.

III. ČESKÉ DIVADLO 2. POLOVINY 20. A POČÁTKU 21. STOLETÍ

OSNOVA TÉMATU

- drama vracející se k okupaci a 2. světové válce
- budovatelské drama
- lyrické drama, tzv. generační hra
- absurdní drama
- existenciální tematika
- divadla malých forem
- úkoly k tématu České divadlo 2. poloviny 20. a počátku 21. století

3.1 DRAMA VRACEJÍCÍ SE K OKUPACI A 2. SVĚTOVÉ VÁLCE

hry s jinotaji

tematika potřeby udržet světový mír

Jan Drda - hry s jinotaji Hrátky s čertem, Dalskabáty, hříšná ves aneb Zapomenutý čert

Vítězslav Nezval - obavy o udržení míru v básnické hře Dnes ještě zapadá slunce nad Atlantidou

3.2 BUDOVATELSKÉ DRAMA

50. léta 20. století

tematika budování socialismu u nás

Vášek Káňa - Parta brusiče Karhana

Pavel Kohout - Dobrá píseň

Miloslav Stehlík - Jarní hromobití

3.3 LYRICKÉ DRAMA, TZV. GENERAČNÍ HRA

přelom 50. a 60. let 20. století

obraz života moderního člověka

František Hrubín - Srpnová neděle, Křišťálová noc

3.4 ABSURDNÍ DRAMA

60. léta 20. století

tragikomické situace a dialogy

neochota i neschopnost dorozumět se

kritika byrokracie

Václav Havel - Zahradní slavnost, Vyrozumění, Ztížená možnost dorozumění, Pokoušení, Odcházení

jednoaktovky Audience, Vernisáž

Pavel Kohout - jednoaktovky Atest, Marast, celovečerní hra Marie zápasí s anděly

3.5 EXISTENCIÁLNÍ TÉMATIKA

hry o hledání životních jistot

Josef Topol - Konec masopustu, Sbohem, Sokrate

Ludvík Kundera - Totální kuropění, Malé radosti

Karel Steingerwald - Dobové tance

3.6 DIVADLA MALÝCH FOREM, AUTORSKÉ DIVADLO

divadlo **Reduta**, Praha - vzniklo roku 1957

divadelní pořady tzv. text-appealy

prvky literárního kabaretu sestavené z povídek, komentářů a písniček Jiřího Suchého a Ivana Vyskočila

Divadlo Na zábradlí, Praha - vzniklo roku 1958, Jiří Suchý a Ivan Vyskočil

první představení - divadelní leporelo plné písniček Kdyby tisíc klarinetů

později v divadle činohra i pantomima, mim Ladislav Fialka

divadlo **Semafor (Sedm malých forem)** - vzniklo roku 1959, **Jiří Suchý** a **Jiří Šlitr**

Člověk z pudy, Kdyby tisíc klarinetů, Dobře placená procházka, Jonáš a tingl-tangl, Kytice

Od roku 1967 v divadle Semafor též dvojice **Jiří Grossmann** a **Miloslav Šimek** - Návštěvní dny po smrti Jiřího Grossmanna spolupracoval Miloslav Šimek s **Ludškem Sobotou**, později s **Jiřím Krampolem**

Divadlo Jára Cimrmana - **Zdeněk Svěrák** a **Ladislav Smoljak**, vzniklo roku 1967

1. část hry „seminář“, 2. část hry „referát“ ilustrován

Posel z Liptákova, Záskok, Švestka, Vyšetřování ztráty třídní knihy, Němý Bobeš,

Dobytí severního pólu, Blaník

brněnský soubor **Husa na provázku**

Studio Ypsilon, Praha - dramatik Jan Schmid, herci Martin Dejdar, Jiří Lábus aj.

Boleslav Polívka - herec, autor hry Šašek a královna, představitel scény **Manéž**

Divadlo Sklep, Praha - Milan Šteindler, Tomáš Vorel, David Vávra, Tomáš Hanák

V 70. a 80. letech 20. století byly hry zakázaných autorů inscenovány i v tzv. **bytových divadlech** - soukromá představení pro okruh nejbližších známých.

3.7 ÚKOLY K TÉMATU ČESKÉ DIVADLO 2. POLOVINY 20. A POČÁTKU 21. STOLETÍ

1. Jak se nazývají divácky úspěšné pohádkové hry s jinotaji, které po druhé světové válce napsal Jan Drda?
2. V 50. letech 20. století pronikla také na divadlo budovatelská tematika. Které autory a hry znáte?
3. Co nového přinesly na jeviště lyrické hry Františka Hrubína Srpnová neděle a Křišťálová noc?
4. Co je podstatou absurdního dramatu odrážejícího život člověka, který ztratil smysl života?
5. Jak se jmenuje úspěšné drama Václava Havla, v němž je život a svět odhalen jako jakási nedohraná šachová partie?
6. V době, kdy hry Václava Havla jako disidenta byly režimem zakázány a sám autor byl perzekuován, vznikly jednoaktovky s autobiografickými prvky. O jaké jednoaktovky se jedná?
7. Jak se jmenuje hra, v níž dramatik Pavel Kohout popsal pocity herečky – disidentky, která nesmí na jeviště a situaci psychicky těžce nese?
8. Znáte některé autory a jejich hry, v nichž řeší otázky smyslu lidské existence?
9. Od poloviny 50. let 20. století začala vznikat divadla malých forem. Která divadla tohoto formátu znáte?
10. Ve kterém divadle jeho protagonisté vytvořili typ hry, která má dvě části, z nichž v první se odehrává tzv. „seminář“ a ve druhé části hry je „referát“ ilustrován?